

DÜŞÜNELİM

Görsel 2.1

İLİMİZİN GÖRECELİ KONUMU

Öğretmenimiz “Çocuklar, bugün sizlerle şehir bulmaca oyunu oynayacağız.” dedi. Birden babamın anlattıklarını hatırladım. Babam, eskiden “şehir bulmaca” adlı oyunu oynadıklarını söylemişti. Acaba öğretmenimin bahsettiği oyun babamların oynadığı oyun muydu, diye düşünmeye başladım. O sırada öğretmenimiz oyunun kurallarını sıraladı: “Çocuklar, ben bir şehir belirleyeceğim ama bu şehri size söylemeyeceğim. Siz, şehri bulmak için bana sorular sorup aldığınız cevaplarla şehri bulmaya ve haritada göstermeye çalışacaksınız (Görsel 2.1). Şehri haritada ilk gösteren oyunu kazanır.”

Bu oyun içinde yer alan bir öğrenci olsaydınız şehri bulmak için üç farklı soru hakkınız olsaydı hangi soruları sorardınız? Cevap:

1. Soru: Aradığımız şehrin deniz kıyısı var mıdır? **Cevap: Evet, deniz kıyısı vardır.**

2. Soru: Aradığımız şehir hangi böljemizde yer almaktadır? **Cevap: Marmara Bölgesi.**

3. Soru: Aradığımız şehrin komşu illeri hangileridir? **Cevap: Bursa, Eskişehir, Kocaeli, Sakarya.**

Kullanılan haritanın çeşidi nedir?

Kullanılan haritanın çeşidi nedir?

Cevap: Kullanılan harita, Türkiye Siyasi (Mülki İdare) Haritası'dır.

Kullanılan haritanın özellikleri nelerdir?

Cevap: İllerin sınırlarını, komşu ülkeleri ve il merkezlerini gösterir. Yeryüzü şekillerini veya dağların yüksekliğini değil, idari bölünüşleri incelememizi sağlar.

Oyunu oynarken sorulan şehrin konumunu belirlemede hangi yön isimlerini kullanırsınız?

Cevap: Ana yönler olan kuzey, güney, doğu, batı ile ara yönler olan kuzeydoğu, kuzeybatı, güneydoğu ve güneybatı yönlerini kullanırız.

2 | Aşağıda bazı illerimiz ile ilgili verilen anlatımları okuyunuz. Arkadaşlarınızdan yardım alarak illerin isimleri ile ilgili tahminlerinizi metinlerdeki ilgili alanlara yazınız.

Ben Hangi İlim?

Mersin

Adana'nın batısında, Antalya'nın doğusunda
Sertavul Geçidi ile Orta Anadolu'ya bağlanırım.
Akdenizliyim, severim güneşi.
Kış gelip kapıyı çalsa da aralar, lakin açmam kapıyı
Uzun sahil şeridimde kurulu seralarım.
Limanım ile dünya ticaretine açılırım.

Sivas

Konya'dan sonra yüz ölçümü en büyük il benim.
Tam sekiz komşum var.
İki bin metreden yüksektir dağlarım.
Ülkemin en büyük nehri topraklarımda doğar.
Bir yanda tarihî köklerim,
Divriği Ulu Camii ile yükselirim.
Bir yanda kongrem var, cumhuriyete erişirim.

Ordu

Bir ayağım Orta Karadeniz, diğeri Doğu Karadeniz.
Çevremde Samsun, Giresun, Sivas ve Tokat...
Topraklarım çok dağlıktır.
Canik ve Giresun Dağları çevreler beni.
Çambaşı ve Perşembe en meşhur yaylalarım.
Vona Koyu, Karadeniz kıyısında doğal limanım.

Ağrı

Yükseltisi en fazla illerden biriyim.
Adımı efsanelere konu olan dağımdan almışım.
Fırat Nehri'nin en önemli koludur Murat Nehri'm.
Güneyimde Van Gölü,
Doğuda Gürbulak Sınır Kapısı ile İran...
Erzurum en geniş komşumdur benim.

Bulduğunuz şehirlerin doğal ve tarihî güzellikleri, konumları, ekonomik ve ulaşım koşulları bakımından dikkatinizi çeken farklı ya da benzer özellikler nelerdir? Söyleyiniz.

Şehirlerin deniz kıyısında veya iç kesimlerde yer alması iklimlerini, ulaşım imkânlarını ve ekonomik faaliyetlerini doğrudan etkilemektedir. Mersin ve Ordu gibi deniz kıyısındaki illerimizde liman, seracılık ve yayla turizmi gelişmişken; Sivas ve Ağrı gibi iç kesimdeki yüksek illerimizde karasal iklim hâkimdir, tarihî yapılar ve sınır ticareti öne çıkmaktadır. Benzer yönleri ise her birinin kendilerine özgü tarihî eserlere, doğal güzelliklere ve komşu illerle olan ulaşım bağlantılarına sahip olmasıdır. **İrinyazla karşılaştırınız.**

2. Yaşadığınız şehri tanıtmak için bir broşür hazırlayacak olsaydınız şehrinizin hangi özelliklerini ön plana çıkarırdınız? Fikirlerinizi arkadaşlarınızla karşılaştırınız.

İzmir'i tanıtmak için Ege Denizi kıyısındaki güzel sahillerini, Alsancak Limanı'nı, Efes Antik Kenti ve Saat Kulesi gibi tarihî mekânlarını, gevrek ve boyoz gibi meşhur lezzetlerini ön plana çıkarırdım.

Göreceli Konum Tanımları ve Örneklandırme Görevi

Göreceli konum, bir yerin diğer yerlere, yeryüzü şekillerine, su kaynaklarına, komşularına ve ulaşım yollarına göre konumunu ifade eder.

Göreceli konum ile ilgili tanımları okuyu-

1. **Günlük Hayat Örneği:** Okulumuz, Atatürk Eğitim Araştırma Hastanesinin batısında yer almaktadır.
2. **Karayolu / Ulaşım Örneği:** İzmir'den yola çıktığımızda Aydın 125 kilometre, Manisa ise 35 kilometre uzaklıktadır.
3. **İl Düzeyinde Göreceli Konum Örneği:** İzmir, ülkemizin batısında Ege Denizi kıyısında yer alan, önemli bir liman, ticaret ve turizm şehridir.

Günlük hayatımızda farkında olmadan göre-

li konumları söyleyerek yardımcı olabiliriz. Arkadaşımızla buluşmak için "Valilik binası karşısında, Millet Parkı'nın yanındaki Halk Kütüphanesinde seni bekliyorum (Görsel 2.2)." dediğimizde bulunduğumuz yerin göreceli konumunu ifade etmiş oluruz.

Verilen görseldeki yön okunu dikkate aldığımızda vergi dairesi, hastanenin kuzeyinde ve okulun doğusunda yer alır (Görsel 2.3). Örnekte olduğu gibi göreceli konum, bir yerin diğer yerlere göre konumunu ifade eder. Bunun için ana ve ara yönleri kullanabiliriz. Göreceli konum, insanların o konuma ilişkin algılarına ve deneyimlerine dayandığından bir yerin göreceli konumunu tanımlamak kişiden kişiye değişebilir. Ayrıca çevredeki ortam değiştikçe veya yeni yerler geliştikçe göreceli konum zamanla farklılaşabilir.

Karayollarında, bir sonraki il veya ilçeye olan yön ve mesafeyi gösteren tabelalar vardır. Bu tabelalar, yaklaşmakta olduğumuz veya gitmek istediğimiz yere göre mevcut konumumuzu ifade eder (Görsel 2.4).

Bir ilin komşu illere, yeryüzü şekillerine, su kaynaklarına, tarihî mekânlarına ve doğal güzelliklerine bağlı olarak ortaya çıkan kendine has özelliklerinin tümü o ilin göreceli konumunu oluşturur.

Bir ilin göreceli konumu (Bursa)

Yaşadığınız ili harita üzerinde bulup boyayınız. İliniz ile kara sınırı olan komşu illeri de harita üzerinde belirleyip isimlerini ilgili yere yazınız.

Harita 2.1 Türkiye Mülki İdare Bölümleri Dilsiz Haritası

Bugüne kadar edindiğiniz bilgiler ve verilen dijital kaynakları kullanarak yaşadığınız ille ilgili istenen bilgileri ilgili alanlara yazınız.

Yaşadığım İl İzmir

Ulaşım yolları Karayolu otoyol bağlantıları, demir yolu ağı, Adnan Menderes Havalimanı ve Alsancak Limanı ile deniz ulaşımı sağlanmaktadır.

Yer altı ve yer üstü kaynakları: Jeotermal kaynaklar, linyit, çimento hammaddeleri, Gediz, Küçük Menderes ve Bakırçay nehirleri ile Ege Denizi bulunmaktadır.

Doğal güzellikler: İzmir Kuş Cenneti (Gediz Deltası), Gölcük Gölü, Karagöl, Çeşme ve Foça kıyılarıdır.

Tarihî mekânlar: Efes Antik Kenti, Meryem Ana Evi, Bergama Antik Kenti, İzmir Saat Kulesi, Tarihi Asansör, Kadifekale ve Agora'dır.

Tarihî mekânlar

Yaşadığınız ilde belirlediğiniz doğal güzellikler ile tarihi mekânları korumak için neler yapabilirsiniz? Tartışınız.

Tarihî mekânların korunması

Konu ile ilgili haritalar

Doğal ve tarihi alanlara çöp atmamalı ve kirliletmemeliyiz. Tarihi eserlerin üzerine yazı yazmamalı ve duvarlarına zarar vermemeliyiz. Bu alanlarda uyarıcı levhalar bulundurulmalı, çevremizdeki insanları ve turistleri bu değerlerimizi koruma konusunda nazikçe uyarmalıyız.

Harita 2.2 Türkiye Fiziki Haritası

Haritadan faydalanarak yaşadığınız ile ait istenen bilgileri ilgili alanlara yazınız.

Yaşadığınız İl: İzmir

Yaşadığınız İl

Yeryüzü şekilleri: Dağlar kıyıya dik uzanır (Bozdağlar, Yunt Dağları, Aydın Dağları).

Dağların arasında Gediz, Bakırçay ve Küçük Menderes çöküntü ovaları yer almaktadır. Zü şekilleri

Su kaynakları: Ege Denizi, Gediz Nehri, Küçük Menderes Nehri, Bakırçay, Gölcük Gölü ve Karagöl bulunmaktadır.

Su kaynakları

Aşağıdaki illerin göreceli konumları tarif edilirken hangi özelliklerinden faydalandığını yazınız.

Edirne; ülkemizin Avrupa'ya kara ve demir yolu ile bağlantısını sağlayan altı sınır kapısına sahip, Yunanistan ve Bulgaristan sınırı boyunca uzanan ilimizdir.

Ulaşım yolları (kara ve demir yolu), komşu ülkeler (Yunanistan ve Bulgaristan), sınır kapıları ve coğrafi konum özelliklerinden faydalanılmıştır.

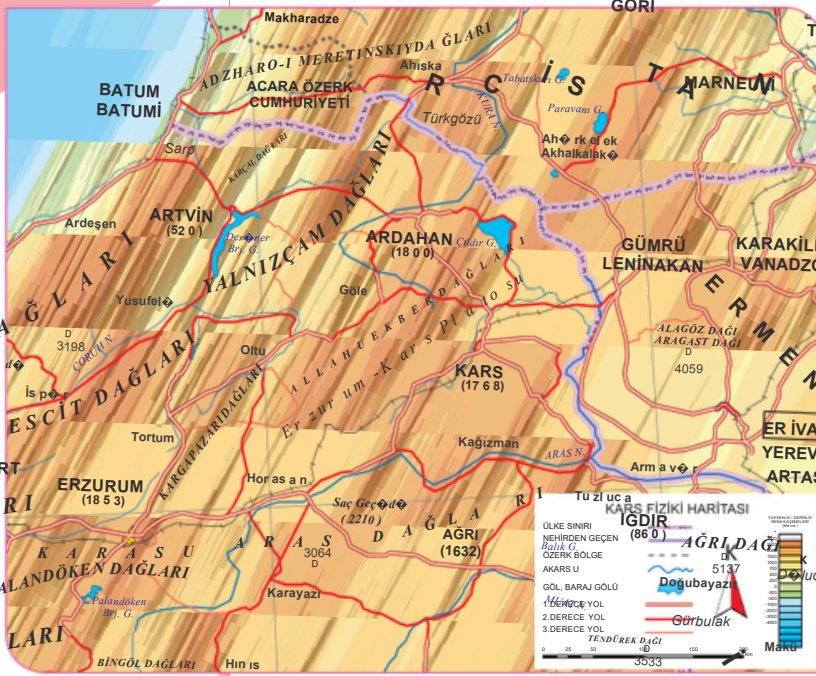
Nevşehir; ülkemizin peribacaları ile ünlü, Göreme Millî Parkı, Karain Güvercinlikleri, Derinkuyu ve Kaymaklı

Doğal güzellikler (peribacaları, Göreme Milli Parkı) ile tarihi mekânlar ve yapıların (yer altı şehirleri ve kiliseler) varlığından faydalanılmıştır.

Aşağıda verilen haritalardan faydalanarak Kars ilimizin göreceli konumları ile ilgili bilgileri boş bırakılan yerlere yazınız.

Harita 2.3 Kars Mülki İdare İl Haritası

Harita 2.4 Kars Fiziki İl Haritası

1. Komşu İller ve Sınır
Konumu: Kars ilimiz doğuda Ermenistan ile uluslararası sınır komşusudur. Ülkemiz içinde ise Ardahan, Erzurum, Ağrı ve Iğdır illeri ile komşudur.

2. Yeryüzü Şekilleri ve Yükselti: Kars, yüksek bir plato olan Erzurum-Kars Platosu üzerinde yer alır. Çevresinde Allahuekber Dağları ve Kısırdagi gibi yüksek dağlar bulunur.

3. Su Kaynakları: Kars ili topraklarından geçen en önemli akarsular Kura Nehri ve Aras Nehri'dir.

4. Konum ve Ulaşım
Özellikleri: Ülkemizin doğu sınırında yer alan, kış turizmi ve hayvancılık açısından gelişmiş, karayolları ile çevre illere bağlanan yüksek rakımlı bir ilimizdir.

ETKİNLİK

Adı : Yaşadığım İlin Göreceli Konumu

Amacı:Yaşadığınız ilin göreceli konumunu açıklayabilme

Beceri Mekânsal düşünme

Süre : 2 ders saati

Malzemeler: Karton, kalem, makas.

Yönerge:

İliniz hakkında topladığınız bilgileri kullanarak yaşadığınız ilin göreceli konumu ile ilgili aşağıdaki "Hazırlanacak Bilgi Kartları"nda istenenlere göre dört adet bilgi kartı hazırlayınız.

Bilgi kartlarında estetik unsurlar göz önünde bulundurarak ilinizin göreceli konum özelliklerine ait görsellere yer veriniz.

Hazırladığınız bilgi kartlarını kullanarak sınıf arkadaşlarınıza sözlü bir sunum yapınız.

Bilgi kartları bütüncül dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilecektir.

Bilgi Kartı

1

Komsu illere göre

Bilgi Kartı

2

Su kaynaklarına göre konumu

Etkinlik: Yaşadığım İlin Göreceli Konumu (İzmir Bilgi Kartları)

1. Bilgi Kartı 1: Komşu illere göre göreceli konumu

İzmir, Ege Bölgesi'nin kıyı kesiminde yer alır. Doğusunda Manisa, güneyinde Aydın, kuzeyinde Balıkesir illeri bulunmaktadır. Batı sınırının tamamı ise Ege Denizi ile çevrilidir.

2. Bilgi Kartı 2: Su kaynaklarına göre göreceli konumu

İzmir batıdan Ege Denizi ile kuşatılmıştır. İl sınırları içerisinde Gediz, Bakırçay ve Küçük Menderes nehirleri denize dökülür. Ayrıca Karagöl ve Gölcük gibi tatlı su gölleri yer almaktadır.

Bilgi Kartı

3

Yeryüzü şekillerine göre

Bilgi Kartı

4

Tarihî mekanlar ve doğal güzelliklere göre göreceli

3. Bilgi Kartı 3: Yeryüzü şekillerine göre göreceli konumu

İzmir'de dağlar kıyıya dik olarak uzanır (Bozdağlar, Yunt Dağları). Bu dağların arasında Gediz ve Küçük Menderes gibi geniş ve verimli çöküntü ovaları bulunur.

4. Bilgi Kartı 4: Tarihî mekânlar ve doğal güzelliklere göre göreceli konumu

Efes Antik Kenti, Bergama, Meryem Ana Evi ve İzmir Saat Kulesi önemli tarihi mekânlarıdır. İzmir Kuş Cenneti (Gediz Deltası), Çeşme koyları ve Foça sahilleri ise önemli doğal güzellikleridir.

Bütüncül dereceli
puanlama anahtarı

"Göreceli Konuma Göre
İlleri buluyorum" etkinliği

Verilen yönergeye göre etkinliği yapınız.

Öğretmeninizin rehberliğinde dört grup ve dört istasyon oluşturunuz (öykü, şiir, slogan ve resim istasyonu). Her istasyonda beyaz bir fon kartonu bulundurunuz (fon kartonu yerine çizgisiz kağıt da kullanabilirsiniz).

Yaşadığınız ilin göreceli konumunu öykü, şiir, slogan ve resimle örnekler vererek anlatınız. Anlatımlarınız gözlem formu veya kontrol listesi ile değerlendirilecektir.

Bir istasyonda beş dakika çalıştıktan sonra saat yönünde ilerleyerek bir sonraki istasyona geçiniz. Geldiğiniz istasyonda yarım kalan çalışmaya devam ediniz.

Dördüncü istasyona geldiğinizde sürenin sonuna kadar çalışmaya tamamlayınız.

Süre tamamlandığında ortaya çıkan çalışmalarınızı sınıf tahtasına asınız. Çalışmaların sonuçlarını sınıfta tartışınız. Belirlediğiniz göreceli konum özelliklerinin ilinize ne gibi etkileri olduğunu tartışınız ve aşağıdaki tabloya yazınız.

Malzemeler

- Beyaz fon kartonu (4 adet)
- Boya kalemleri
- Bant

1. Öykü İstasyonu

Deniz, 5. sınıfta giden meraklı bir öğrencidir. Bir gün dedesiyle Alsancak Limanı'nda yürürken limana yanaşan büyük ticaret gemilerini görür. "Dedecim, bu gemiler neden ülkemizde en çok İzmir'e geliyor?" diye sorar. Dedesi gülümseyerek anlatır: "Çünkü güzel İzmir'imiz ülkemizin batısında, Ege Denizi kıyısında çok özel bir konuma sahiptir. Kıyımız doğal bir limandır; dağlarımız denize dik uzandığı için ulaşım iç kesimlere kadar rahatça yapılır. Kentimizin arkasında Gediz ve Menderes gibi verimli ovalar yer alır. Gelişmiş karayollarımız, Adnan Menderes Havalimanımız ve limanımız sayesinde İzmir; Manisa ve Aydın gibi komşu illerimizle ve tüm dünyayla kolayca ticaret yapar." Deniz, yaşadığı şehrin göreceli konumunun ne kadar değerli olduğunu o gün çok daha iyi anlar.

2. Şiir İstasyonu

Ege'nin incisi mavi İzmir'im,
Ülkemin batısında parıldar denizim.
Manisa ve Aydın komşumdur benim,
Tarihle doludur her bir köşem.
Dağlarım uzanır denize dikçe,
Ovalarım ürün verir bolca, verdikçe.
Limanım ve yollarım birleştirir bizi,
Çok severiz cennet İzmir'imizi.

Gözlem formu

3. Slogan İstasyonu

Denizi Mavi, Tarihi Canlı, Ege'nin incisi İzmir!

Gelecek Derse Hazırlık

İlinize ait hem yeni hem de eski fotoğraf, resim, gazete, hava fotoğrafları, şehir haritaları veya şehir planından birini bulup sınıfta getiriniz. Yaşadığınız ilde geçmişten günümüze doğal ve beşerî çevrenin değişiminde aile büyüklerinizden bilgi alınız.